ВОЛЬНАЯ БЕЛАРУСЬ

Цэна асобнага № 15 кап.

Умовы падпіскі на 1917 г.

За 1 м.	За 2 м.	За 3 м.	За 4 м.	За 5 м	За 6 м.	За 7 м.	За 8 м.	За 9 м.
1 р.	2 р.	3 р	4 р.	5 р.	6 р.	7 р.	8 р.	9 р.

Падпіска прымаяцца толькі с 1-го чысла кожнага месяца.

Перамена адрэсу—50 коп. Пры зьмені адрэса конча прыкладаць стары адрэс.

Рукапісы павінны быць чытэльна напісаны і толькі з аднаго боку папяры. Кепска напісаныя рукапісы ні чытацца, ні друкавацца ня будуць.

На ліставаньня, перасылку рукапісаў і іншыя адказы-павінны прыкладацца маркі.

Газэта палітычная, эканамічная і літэратурная.

Год выданьня I.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Мінск, Захараўск. 18

Умовы друку абвестак:

(На IV боку газэты) за 1 радок шпальту 40 к. за 2 рад. 80 к. за кожны раз.

Асобам, шукаючым працы — 1 руб. за 3 радкі за адзін раз.

№ 23. 1917г. Панядзелак Выходзіць двойчы на тыдзень. 9 кастрычніка 1917 г. № 23.

Нашы патрэбы.

Утварыўшы аўтаномны лад на Беларусі, мы станем поўнамоцнымі гаспадарамі на сваёй зямлі і адтрымаем поўную магчымасьць павернуць усе скарбы нашага краю на карысьць свайго народу, на свае нацыянальныя патрэбы, дзеля разьвіцьця культуры і гаспадарскага дабрабыту. Тагды беларускія працоўныя масы, каторыя на працягу цэлых вякоў абдзіраліся і выкарыстовываліся дзеля росту і панаваньня багатых станаў, чужых ім як па нацыянальнасьці, так і па культуры,—і дзеля развіцьця гэтай чужой культуры,—дастануць змогу выйсьці на вольны шлях эканамічнага і культурнага развіцьця і збавяцца ад свайго занепаду матэрьяльнымі і духоўнымі скарбамі свае зямлі. Тагды можна будзе ужыць усіх багатых заходаў дзеля развіцьця усёй поўнаты беларускага культурнага і палітычнага жыцьця, далучыўшы да гэтага шырокія народныя масы, увесь працоўны народ, коштам каторага да гэтага часу вырасталі толькі чужакультурныя станы і іх эканамічныя і палітычныя упływы.

З эканамічнага боку вельмі важна, каб дастаткі беларускае зямлі і людзкая сіла нашага краю ня марнаваліся дарэмна ды ня перацягваліся наўмысьля на чужы бок рознымі штучнымі і прыватнымі эканамічнымі рахункамі з вялікаю шкодаю для краю і дарэмнаю стратаю для усяго нашага народу, а каб ужываліся мудра, маючы на увазі інтарэсы свайго краю і дабрабыт свайго народу. Беларусь уяўляе с сябе асобную краіну, с сваім уласным выразным тварам і жыцьцёвым укладам. Яна як трэба абдарована усялякімі прыроднымі умовамі для эканамічнага разьвіцьця і поступу. Яна мае свае рэчкі, горы, радзючы грунт, многа лугоў для гадоўлі гавяды, вялікія запасы лесу, а—перш за ўсё і важней за ўсё— народ працавіты, старанны, крэпкі, здольны і цямушчы, што пры самых цяжкіх умовах свае гістарычнае долі здолаў паставіць сваё земляробства вышэй за ўсіх у Расіі. Ня гледзючы на свой пясчаны грунт, зямля наша родзіць добра і, дзякуючы разумнай працавітасьці народу нашага, Беларусь ня бачыла павальнай галадоўлі,—гісторыя ня ведае такога здарэньня, каб дзяржаўная казна прыходзіла да нас на дапамогу сваімі коштамі, як гэта рабілася на Маскоўшчыні і па іншых кутках Расіі. Зямля там бадай што і лепшая, ураджайнейшая за нашу, але народ маскоўскі (вялікарусы) да таго нікультурны, нідбалы і ніумелы, што галадаў амаль ня кожнае пакаленьне. Пры самых цяжкіх варунках беларус ні траціў датэпнасьці і быў гаспадаром свайго становішча. Адным словам,— Беларусь мае усё патрэбнае, каб зрабіцца краем цьвітучым і багатым, а ні такім занепалым і занедбаным, якім стаўся ён пад загадам маскоўскай дзяржаўнасьці. І мы усе грамадзяне зямлі беларускай павінны далажыць усіх сіл, каб скінуць с сябе апякунства чужынцаў і збавіць край наш ад кіраўніцтва маскоўцаў. Гэта мы павінны зрабіць, бо грубое, нікультурнае ўладарства Масквы зьнішчыць край наш да шчэнту і прывядзе да загібелі, як яно вынішчыло і загубіло дзяржаву Расійскую. Нам трэба дабіцца, каб кіраўніцтва эканамічнымі і грамадзянскімі справамі належыла да самага краю, да яго аўтаномнага краёвага Сойму. Тагды Краёвая Рада, кіруючыся інтарэсамі і дабрабытам свайго народу, ні дазволіць, каб цэнтральны урад рознымі тарыфнымі штукамі і мытнаю палітыкай калечыў развіцьцё нашае прамысловасьці і гандлю; тагды краёвы урад ні папусьціцца, каб нашу эканамічную энэргію і сыровы прадукт перацягвалі штучна да розных поза-краёвых фабрычна-прамысловых районаў; тагды ня будзе таго, каб цэлы край, заселены народам с сьветлай і вялікай гісторыяй, пазбаўлен быў вышэйшых навучных інстытуцый і праз соткі год ня мог вярнуць таго, што у яго адабралі гвалтоўна (Віленскі унівэрсітэт). Дзеля ўсяго гэтага нам патрэбна аўтаномія. Нам патрэбна аўтаномія, каб запэўніць беларускаму хлебаробу як найбольшы прыбытак, а беларускаму пралетарыю—як найвышэйшы заработак, каб даць сваім людзям работу дома, на мейсцы, на грунці ўласнай беларускай прамысловасьці і каб нашы людзі ня вандравалі, шукаючы заработкаў, у сьвет на чужыну, дзе і сам работнік і яго рабочая сіла прападалі для нашага краю. І мала таго, што наш работнік, трапіўшы у чужы край, пераймаўся чужыншчынаю і навекі гінуў для роднага краю, але, апарт таго, вярнуўшыся да дому, ён нарабляў шмат шкоды, пашыраючы дэнацыяналізатарскую заразу.

С погляду на культурнае становішча нашага краю становіцца ясна, што толькі пры аўтаномным ладзі пачне расьці і квітнець культура, навука, літэратура і умеласьць здольнага і багата абдараванага нашага народу. Толькі пад загадам аўтаномнага ладу народ наш, с прышчэпу да агульнадзяржаўнага будаўніцтва, вырасьце ў магутную асобную расьліну— завалюе сабе пачэснае мейсца у сьвеці, стаўшы поплеч з народамі Эўропы. Узгадаваўшы культуру багатую, моцную і арыгінальную, разгарнуўшы усю сваю вялікую здольнасьць, народ наш стане цэнтрам у сваём краю і сваёю літэратураю, навукаю і мастацтвам звяжа шчыраю любоўю усе народнасьці Беларусі, каторыя, у сваю чаргу, аддадуць усе свае сілы і розум на карысьць супольнай айчыны, на дабро і пыху роднага краю. Усё гэта так важна, проста і ясна, што сапраўды, трэба улажыць усю сваю душу, аддаць усе свае сілы, каб утварыць сьветлую будучыну сваёй бацькаўшчыні, здабыўшы шырокую нацыянальна-тэрыторыяльную аўтаномію для Беларусі. «Падумайце,—піша праф. Грушэўскі,—якая гэта будзе эканомія часу і энэргіі, колькі адпадзе дарэмных турботаў... Адпадзе уся барацьба за нацыянальнае права, якая пастаянна валтузіла і затрымоўвала эканамічны і палітычны поступ... Ня трэ' будзе пакладаць свае здольнасьці і энэргіі на заходы каля палагоджэньня сваіх нацыянальных і краёвых спраў у агульнадзяржаўнам парлямэнці, ні патрэбны будуць хітрыя партыйныя камбінацыі, каб правесьці сваю справу, ня трэ' будзе «абрабляць» расійскае лібэральнае грамадзянства і іншыя расійскія партыі, каб прыхіліць іх да сваіх нацыянальных і краёвых патрэб. Даволі гэтага! Даволі мы мелі гэтага пры змарлым рэжымі і добра ведаем, як прыемна стасавацца да расійскага грамадзянства! Ніхай яно жыве, здарова, як само хоча, а нам трэба свае справы разважаць у сябе дома, у сваём краёвым соймі і толькі тое нівялічкае, што датычыцца усяе дзяржавы, мы разважым супольна на агульным прэдстаўніцтві Расійскай фэдэратыўнай рэспублікі.»

Але ня досыць адтрымаць аўтаномію хоць-бы і самую поўную. Трэба яшчэ падбаць аб тым, каб сама дзяржава, у склад каторай Беларусь мае увайсьці, была пабудована на цьвёрдым фэдэрацыйным грунці, каб гэта была дзяржава дэмакратычная і фэдэратыўная. Чаму-ж гэта важна і дзеля чаго гэта трэба?

«Рэч простая,»—піша вышэй памянёны праф. Грушэўскі у сваёй брашуры «Якой мы хочам аўтаноміі і фэдэрацыі», —«калі мець нават шырокую палітычную аўтаномію свае нацыянальнае тэрыторыі, але калі дзяржава, с каторою яна будзе злучана, застанецца дзяржавай цэнтралізованаю, дык хоць-бы аўтаномія была забезпечана на моцы конституцыйнай хартыі,—тым часам становішча яе ня будзе пэўнае і адносіны яе да дзяржавы ня будуць добрыя. Наша старая гэтманская Украіна,—чытаем мы даляй,— мела шырокую аўтаномію, была праўдзіваю дзяржаваю, а як зьвязалася с цэнтралістычнаю Маскоўскаю дзяржаваю, дык яе аўтаномія стала на дрыгвяную плошчу. Да таго часу тая аўтаномія трывала, покі маскоўскі урад [Петра I] ня пачуў сябе дужым ды ні наважыўся зламаць свой «трактат з Багданам Хмельніцкім». І зламаў.» Гэтак сама было і з Беларусьсю. На моцы Люблінскай уніі [1569 г.] яна злучылася с Польшчай ў адну Рэчпаспалітую [дзяржаву] як роўная з роўнай і вольная з вольнай, а тым часам стрэў яе аднакі лёс з гістарычнай доляй Украіны. Тое самае мы бачым і на прыкладзі Фінляндзіі. Яна мела сваю канстытуцыю, покі расійскі урад ня скасаваў. Нават Катарына II, прылучаючы прымусам Беларусь да Маскоўшчыны, дакляравала захаваць яе вольнасьці і права паводлуг старых звычаяў і прывілеяў «на вечныя часы», але усім нам ведама, колькі трывалі гэтыя «вечныя времена». Скончылася тым, што паступовая русіфікацыя Беларусі, аб якой Катарына II пісала графу Разумоўскаму, была укветчана страшэнным у сьвеці гвалтоўствам,—забаронаю ужываць беларускую мову.

На моцы гэтага гістарычнага і палітычнага дасьледу, мы павінны дамагацца, каб усе часткі Расійскай Рэспублікі былі ні толькі аўтаномнымі правінцыямі, а і дзяржавамі, злучаными паміж сабою фэдэрацыйным (хаўрусным) пераяслам на грунці агульнага інтарэсу, супольнае патрэбы і ўзаемнай дапамогі. І толькі тагды становішча Беларусі будзе забязпечана і адносіны яе да Расійскай Рэспублікі будуць шчырыя і пэўныя, калі гэта станецца, або калі справы аўтаномнага жыцьця злучаць усе народы Расіі ў адзін вольны дзяржаўны хаўрус—фэдэрацыю. А гэта будзе, бо яно вымагаецца і жыцьцём і гістарычным поступам народаў Эўропы. Так, гэта будзе, бо павінна быць, калі хоча таго жыцьцё, калі ў гэтым—прагрэс і культура ўсяго чалавецтва.

Я. Л.

Хворая псіхалегія.

Як верад с хворага цела, высыпаў на верх увесь бруд расійскай псіхалёгіі. Такіх гады з мешка, як кажа старасьвецкая лягэнда, павылазілі і распаўзьліся па зямлі злачынства, гвалт і разбоі. І гэтае пекла, якое мы бачым цяпер, ёсьць плён псіхікі цёмных народных мас.

Той стары, трухлявы рэжым, у якім жыла Расія, ня мог даць нічога здаровага, сьветлага і разумнага тым нявольнікам, якіх меў пад сабою і з якіх складалася цэлая Расійская дзяржава. Заданнем старога рэжыму было, як найбольш насаджаць цемру, як найкрапчэй паіць народ гарэлкай, сьцінаць у зародку праяўленне чалавечнасьці, гадаваць правакатароў, махляроў і зладзееў; цкаваць нацыю на нацыю, племя на племя, багатага на беднага і т. д. Вінават і сам той народ, які складае большасьць населения Расіі, за сваю нікчэмнасьць, бязтварнасьць і разгільдзяйства. Ярмо, якое насіў ён на карку сваём, было ні толькі цяжкае, але і гідасна брыдкае. Даўно трэ'-было скінуць яго.

Праўда, нельга сказаць, што расійскі народ—ні здольны народ. На'т італьянцы кажуць, што Расія—край цудоў. І яна бывала магутнай у сваём натхненні, але толькі ў натхненні. Загарыцца душа—горы вернуцца, а як астыне –і камара з носа ні пражане. Ня умеюць расійцы працаваць пляназдольна, сыстэматычна і роўна і праз усю гісторыю цягнуцца у хвасьце эўропейскіх народаў. Дзеля вобразнасьці і характэрнасьці расійскай псіхолёгіі варт затрымацца крыху на фактах з нідалёкага прамінулага.

У часе японскай вайны, што пачалася дзякуючы бяздарнай дыплёматычнай памылцы скінутага царызму, рабіліся міліардныя аферы, прадаваліся цэлыя гарады, крэпасьці, ніўмела ці сумысьля, за грошы, дрэнна камандавалі войскам, людзі уміралі ад голаду, холаду і пошэсьці, як мухі. Уся дзяржава застагнала ад гэтага цяжару. Ідэйныя людзі хацелі вызваліць народ ад зьдзекаваньня туртка зладзееў, трымаўшых у брудных руках лейцы дзяржаўнага кіраўніцтва. Папрабавалі зрабіць рэвалюцыю. Разумеецца, трудна было утварыць с цёмнай масы грозную сілу і выйшла ні рэвалюцыя, а проба сілы і годнасьці расійскага каня. Выявілася, што ён ні толькі ні здолаў даехаць да шчасьця і волі, а не мог нават вывезці вон таго бруду, што смыродзіў навокала. Пачаліся арэшты, вастрогі, шыбяніцы, пашыралася правакатарства. За рубля прадаваў брат брата, сын бацьку, за рубля вешалі, за рубля забівалі, кожын так і сачыў, каб скарыстаць суседа, сьцягнуць з яго сарочку, а сусед лізаў рукі каму трэба і ня трэба, хадзіў крадучыся, як бязхатняя сабака. Інтэлігэнцыя, стаяўшая на чале рэвалюцыі, калі ні ўся, то большая частка стала падобнай да свайго запало-

ханага суседа с «простых,» і калі ні прадавала сябе і свае сілы за грошы, то сядзела моўчкі і ні варушылася. Пры такіх варунках трудна, разумеецца, захаваць гонар і павагу, і ні толькі ўласьць маючые, а просты вураднік і палісмэн плявалі у твар, страціўшаму гонар, народу. Дзе-ж тут вырасьці здаровай і крэпкай псіхалёгіі? Як магло завязацца пазнанне праўды і справедлівасьці? Дзе-ж грунт для грамадзянскага жыцьця?

Цёмны рабочы, крамар, селянін, калі любіў па інсцінкту свайго сына, дык навучаў яго трымаць нос па ветру, ні думаць аб ідэалізмі, аб жыцьці з гонарам, з грамадзянскімі абавязкамі. Забіты і заштурханы, ён ні ведаў нічога лепшага,—ні ведаў, што робячы дрэнна другім, робіш шкоду сабе; што ні падтрымаўшы бліжняга, валішся сам. Ен ведаў адно: мая хата с краю—нічога ні знаю; свая сарочка бліжэй к целу...

І сын рабіў, што казаў бацька. Браў булаву, ды выходзіў на дарогу, пад мост, на шлях людзкога раздарожжа. Так і гінуў у ём чалавек. Сэрца камянела, душа абрастала поскудзью; а розум станавіўся мяркаваннем дзікага зьвера.

Пры такіх варунках, пры гэтакай псіхалёгіі грамадзянства, ды яшчэ у часе ашалелай сусьветнай вайны, што заліла кроўю усё чалавецтва,—зрабілася расійская рэвалюцыя. Чорная, раней зьнікшая хмара, цудам зноў сабралася, па момэнт злучылася, загрымела і—разляцеліся муры царызму. Але толькі на момэнт,—хмара зноў разышлася на маленькія хмаркі. І пачалося тое, што цяпер мы бачым. Бій, грабуй, дзяры, бяры, давай! Гады з мешка павылазілі і распаўзьліся па усёй зямлі. Ні паслухаў чалавек Божага прыказаньня, ня кінуў мешка ў мора, а развязаў зірнуць, што ў ём захована. І выпаўзлі гады. Шыпяць яны і ядам сьмерці пыршчуць навокала. Страшна глянуць, што робіцца у расійшчыні. Там аграбілі, тут забілі, там абакралі, тут падпалілі. І гэты сьмяртэльны яд гніеньня расходзіцца с цэнтру на акраіны...

— Ты якой партыі?

— Я—большэвік.

— Бій большэвіка!

— А ты якой партыі?

— Я—кадэт.

— Бій кадэтаў!

— Ты эсэр? Вон эсэраў!

— А ты бязпартыйны? Бачыш, палахлівая лісіца, значыць, чыя возьме, туды і прыхілюся. Чужымі рукамі жар загрэбае. Вон бязпартыйных!..

А тыя, каму трэба, хітрыя і мудрыя як індыйскія факіры, спрытна карыстаюць з гэтага, падпускаючы гнілі. Грамадзяне ачніцеся! Сцеражыцяся заразы. Рвіце с карэнням наросты чортапалоху!

І. Піліпаў.

Жыцьцё меняецца.

З давен-даўных часаў, калі наша Беларусь была нізалежнай старонкай і квітнела ва ўсёй красе свае культуры, калі былі ў нас людзі вучоныя, людзі кахаўшыя сваю бацькаўшчыну, людзі, гатовыя жыцьцё палажыць дзеля яе дабра,—жылі тагды шчасьліва нашы продкі, ня трэба было ім шукаць кавалка хлеба ў чужынцаў, ніхто тагды не называў нас «мужыкамі», «простымі» і іншымі такімі прозвішчамі. Сумежныя народы цанілі дружбу з беларусамі і паважалі іх, як роўных сабе, бо беларусы гэтага заслужывалі, бо не былі яны хцівыя на чужое дабро, не рабілі нікому крыўды, жылі сваім, шанавалі тое, чым надзяліла іх натура: мову родную, парадкі, звычаі і інш. Суседзі паважалі беларусаў, як разумны і добры народ.

Але час ідзе, а жыцьцё меняецца. Пачаліся войны. Беларусь мусіла змагацца за сваю волю, а дзеля таго, што яна была старонкай не ваяўніцкай,—дык мусіла паддацца пад уладарства сваім суседзям. І пачынаецца нешчасьлівае жыцьцё для Беларусі. Так як рэчку чыстую, з высокімі берагамі, са жвіровым дном паводкі заносяць брудам і ламацьцём, так і ў нашу старонку, страціўшую сваю нізалежнасьць, стаў наплываць усе-лякі зброд чужынцаў і заводзіць у ёй парадкі. А так як Беларусь пераходзіла па некалькі разоў з рук у рукі ад Польшчы да Расіі й назад, то кожны гэткі апякун, перадаючы Беларусь другому, стараўся зрабіць ёй як найбольш шкоды. Лепшыя людзі Беларусі, бачучы гэткі здзек над сваёй старонкай, хацелі чым-небудзь памагчы ёй, але нічога не ўдавалася. Аставаўся адзін ратунак—вайною выбіцца с-пад чужой апекі, але Беларусь на гэта не была здатна; яна лепш аддала сябе ў ахвяру заміж таго, каб праліваць людзкую кроў. І вось у нашу старонку сталі находзіць палякі і расійцы. Кожны з іх хацеў перацягнуць беларусаў на свой бок, даць ім сваю мову, свае парадкі. Доўга баларус змагаўся з гэтым, але нарэшці не вытрымаў. З усіх грамадзянскіх інстытуцый выгналі яго мову і сталі заводзіць свае парадкі. Беларус глядзеў на гэта, ды плакаў душой.

Час ідзе, а жыцьцё меняецца. Сталі выміраць на Беларусі старыя, лепшыя людзі, што памяталі яшчэ розквіт свае старонкі; сталі нараджацца новыя, што хінуліс да новых парадкоў, забываліся свайго і пераймалі чужое. Але ня ўсе сыны Беларусі пайшлі па гэтай дарозі; шмат асталося верным сваёй бацькаўшчыні, не страцілі свае мовы, сваіх звычаяў. Дык вось гэтых праўдзівых сыноў Беларусі іх браты-перакіньчыкі са сваімі «апякунамі» і назвалі «мужыкамі», «хамуламі», «простымі», «цёмнымі» і інш. такімі манюпкамі за тое толькі, што яны не пайшлі сьледам за імі. Праўда, тыя, што ушанавалі сваю мову, засталіся «цёмнымі», без асьветы, бо навукі ў роднай мові «апякуны» ім не далі, а чужая навука не пайшла на карысьць.

Час ідзе, а жыцьцё меняецца. Насталі 1905—1917 годы, і ледзь жывое цела Беларусі стало ачуніваць, сталі загоівацца раны; яшчэ ляжыць яна хворая, ня можа сама ўстаць і не ўстане, пакуль усе мы, сыны яе, як добрую сваю матку, ня паднімем.

З адраджэньнем Беларусі «апякуноў» нашых бярэ нейкая няпэўнасьць, стараюцца яны ўгаварыць нас, што мы яшчэ «малалетнія» і апекі не пара здыймаць, а то гаворуць, што мы парабкі іхнія і мусім служыць ім ўвесь век наш. Не! Досыць ужо гэтай «апекі» і гэтай «службы». Дзякуем за дабрадзейства! Ня трэба нам ужо нянек, што галаву чэшучы, грэбянем валасы рвалі, сарочку накладаючы, цела шчыпалі. «Апякуны» нашы могуць ісьці туды, адкуль прыйшлі, а гаспадарку сваю мы возьмем у свае рукі. Дык зьбірайся, беларускі народ, на сваёй ніві гаспадарыць!

Язэп Шпэт.

Адклад ня йдзе у лад.

(Казка)

У адном мейсцы быў спорны, саўсім занедбаны кавалак зямлі. Колісь-то быў тут пекны сад, бо відаць, усе сьцежачкі, крывенькія і роўныя, сходзіліся к аднаму самаму старэйшаму і самаму большаму дубу. На кары гэтага дуба была вырэзана лічба—1789. Мусіць, то быў год залажэння саду, прынамсі так гаварылі людзі.

Цяпер, на гэтым кавалку зямлі, то там, то сям, пасярод пнёў ад даўнейшага саду, павырасталі кусты калючага асоту і усялякага брыдкага зельля. Многа валялася і каменняў.

— Тата!—сказалі аднаго часу тры сыны свайму бацьку:—дай гэты кавалак зямлі нам, мы яго выпрачам ад бруду.

З вялікаю ахвотаю згадзіўся бацька. Ен раздзяліў землю на тры роўныя часткі, ды даў кожнаму па куску занедбанае зямлі. Гэта было у канцы марца. Дзянькі стаялі пекныя, найлепшыя да працы. Братэ пільна узяліся за работу. Праз два тыдні два большыя ачысьцілі свае часткі ад асоту і зельля, аж любата паглядзець. Але малодшы іх брат больш забаўляўся, як працаваў. Дзянёчкі ішлі, а ён усё адкладаў сваю працу на даляй, на зручнейшы час. Тым часам, надышло лецяйко, стало горача. Прабаваў ён і цяпер працаваць, але ад гарачыні балела галава, ліўся пот у гультая і усё валілася з рук. Стаў чакаць ён восені. «Спадзе жар, пахаладае, —думаў гультай,—і тагды прымуся зноў

Палесьсе.

Край лясоў, край балот і туманаў гнілых!
Хоць і бедна ў табе, і у лозах тваіх
Вецер у восень жудою шуміць,
А ўсё ж міл ты мне—чым? ня ведаю сам,
Сумны вобраз маім прыглядзеўся вачам,
І к табе маё сэрцэ ляжыць.

Я люблю твой абшар, гмах шырокі балот,
Дзе бубняць бугаі, дзе красуе чарот,
І дзе травы, як морэ, ляглі.
Калі лес там—дык лес! можна тыдзень
дыбаць,
А прастор—дык прастор, і канца не відаць.
З сінім небам зліецца ўдалі!

Я люблю твой спакой, яснасьць ціхіх
дзянькоў,
Залаценькі убор, тую чырвонь лясоў,
Што на сонцы у восень бруіць...
Я далёка цяпер ад палескіх раўнін,
А люблю ж я той край, бы яго родны сын,
І па ём маё сэрцэ баліць.

Якуб Колас.

Нэйтралітэт.

Прышлі да пісара у хату
З вялікай просьбай мужыкі,
Каб распытаць—ці гэта праўду
Плятуць людзкія языкі?
І што цяпер чутно з вайною,
Ці скора мір, як нашы йдуць.
«Бо мы, як ведама, паночак,—
Адкуль што можам знаць і чуць?
А пан пісьменны і газэты
Пераглядаеш кожын дзень,
З начальствам бачышся, а наш брат—
Казаў бы, цёмны як той, пень.
Мы во—й газэціны купілі,
С сабой да пана прынесьлі,—
Чытаць бо з нас ніхто ня знае,
Дзеля таго, бач, і прышлі,
А вельмі хочацца што-небудзь
Ад вас пачуць. Будзь ласкаў, пан...
— Каб што з газэт дазнацца нам...
Уткнуў да просьбы той Сцепан.
— Ага,—ну, добра! Дзе-ж газэта?
— А во, паночак,—я купіў,
Бо чуў на рынку, як казалі,—
Ці мо з дурнога хто падкпіў?—
Што енэральна пойдзе бойка,
Настаў для іх чарод і срок,—
Спачынуць там крыху салдаты...
Але ці праўда, мой панок?
— Пакінь дурыць, пляцеш пустое,—
Значэння слоў ня зразумеў,
Бо ў гепэральныя сражэння
Ідуць усё.—Вось пісар сеў,
Газэту зважна расхінуў,
Узлажыў два шкельцы на свой нос,
Зажыў досьць спорна с табакеркі,
Чупрыну пальцамі устрос
Ды стаў чытаць, а сам, што знае,
У сьлед тлумачэ. Мужыкі
Уважна слухаюць, паклаўшы
Ажно на губы языкі.
Дайшоў чарод перш да баўгараў.
— Пра гадаў пішуць шмат стацей!
Хтось ня стрымаўся, каб ня скласьці.
А пісар кажа:—Савасьцей,
Табе здаецца, што баўгары
Для нас шкадлівы,—а ні чуць!
Іх англіканы і французы
К сабе у помач ня бяруць,—
Ці-ж гэта войска? Сьмех і сорам,
Каб жабрака салдатам зваць!
Няўжо баўгарына ніколі
Ні давялося сустрэчаць?
Ен голы, босы, у лахмоцці
Вандруе з малпай цэлы век,
А не, дык з бубнам. Гэта войска?
Сказаць стыдаўся-б, чалавек!
Уняўшы спрэчку аб баўгарах,
Панас пытае з грамады:
— Во пан чытаў аб грэцкум войску,
А—гэныя-ж ідуць куды?
— Пакуль нікуды, усё хітруюць.
Горш цыганоў іх пі знашу,
Бо цэлы час яны нас зводзюць,
Як д'ябал добрую душу...
— Ну, а гэныя румынцы?—
Уткнуў Даніла свой язык:
Я чуў, варушацца патроху,—
А іх куды гарнуць у лік?
— Каму румынцы ў помач стануць
Яшчэ аб гэтым ведзі нет.
Як мне здаецца, яны мусюць
Крапчэй трымаць нэйтралітэт.
Тут раптам гоман сьціх у хаці,—
Замоўклі с страху мужыкі.
Спужаў іх вораг нівядомы,
Ніхто ні знаў: хто-ж ён такі?
— Нэйтралітэт? Якой ён веры?
Рыгор ня вытрываў, спытаў:—
А ён чаго? Адкуль узяўся?
Яго да нас хто падаслаў?
Скажы, панок,—чаму ўсе панствы
Яго трымаюць крэпка так,
Нішачай ён такі, як немяц,
Калі ня горшы 'шчэ лайдак!
Тут ня стрымаўся пісар з сьмеху:
— Во цемра гдзе, ні дай ты Бог!
Што вам здаецца?—І прыкладна
Стаў ім тлумачыць так, як мог.
— Вам, кажа, нельга сказаць ясна,
Дык я прыклады буду браць.
Вот бытцам мы утрох у пуню
Пайшлі прымерам начаваць.
Ляглі уполеч усе трое,
А прасьціна у нас адна.
Траім, бач, нельга нам пакрыцца,—
Крыху за вузкая яна.
Дык я улёгся пасяродку,
А ты с Цімохам па краёх.
Вас абаіх прахопе вецяр,
Пачнеш перш кратацца Цімох,
Празябшы моцна. І станеш,
Каб увагрэць сваю спіну
Цягнуць у свой бок прасьціну.
Ну, а Рыгор,—і ён, бач, с краю
Раскрытым доўга ні пасьпіць.
Прамерзьне хутка і прачнуўшысь,—
Німа чаго на'т і дзівіць,—
Старацца будзе гэтак сама
Гарнуць у свой бок прасьціну,
Бо і яму халодны вецяр
Дзьмуць будзе с краю у спіну.
А мне дык цёпла пасяродку,—
Абоім вам я тут сусед
І ні валтужуся. Вось гэта значэ,
Што я дзяржу нэйтралітэт.

Альбэрт Паўловіч.

Усе роуна.

Сьпек на полі, гарачыня,—
Ні хмурынкі ані дзе...
Вецяр сьціх... Касец ад поту
Аж купаецца ў вадзе.
Пот цурком ліе за шыю,
Мокры скіліцы і лоб,
Рукі млеюць, смага мучэ...
Не, ні вытрываў Пракоп!
З сьлізкіх рук каса ірвецца
І ня служа ўжо саўсім;
А кашуля, аж прымокла,
Хоць выкручывай на ім.
Самы сьпек,—не дай Ты, Божа!
Дакучаюць авадні...
Во Пракопка, утаміўшысь,
С цяжкай працы а паўдні,
Ледзь жывы пайшоў да хаты,
Барджэй просіць падаць піць,
Бо ад смагі—губы, горла,—
Усё пасохла, аж баліць!
Жонка мужу дагаджае
І пытае, чаго даць:
Малака, ці мо вадзіцы,
А мо квасу пашукаць.
Муж, згаджаючыся з жонкай,
Кажа, севшы ля стала:
«Мне ўсё роўна, але лепяй,
Каб гарэлкі ты дала»...

Альбэрт Паўловіч.

за працу». Але у восень завыў вецяр, засыпала пяском яму вочы, а дождж хвастаў яго і вымочваў да апошняй рубінкі. «Чакай,» казаў сабе гультай: «вось прыдзе зіма, настануць дзянькі харошыя —як бачыш, ўсё кончу і выпратаю». Прышла зіма. Возьмецца ен за камень, а камень халодны, прымерзлы, рукі спары заходзяць. Работа ня йдзе, хоць ты плач. Так ён нічога і ня зрабіў с сваёю дзелянкаю зямлі.

Гэтак бывае заўсюды, калі пакладацца на лепшы час. Адклад няйдзе ў лад.

С. Старасьцюк.

Падслухапае.

Гудуць кулі, грукацяць гарматы. Кабета трасецца ад жаху, а нямецкі ахвіцэр і пытае: «Што лепш—каб мы прагналі, ці каб нас прагналі?»

— Лепяй бы, мой паночку, каб немцы прагналі маскалёў, але каб і самі назад ня вярнуліся.

С. Старасьцюк.

Лісты с Петраграду.

(Ад нашага карэспандэнта).

I.

Учора а поўдні прыехаў я у Петраград. Толькі вышоў з вакзалу, як адразу жа убачыў, што з Піцярам творыцца нешта недаладнае, не паходзіць ён на даўнейшы Піцяр. Пагода стаіць ясная, але народу на вуліцах ні шмат; з няпрывычкі здаецца, што нікога німа, што горад вымяр. Трамвай ходзе, але паціхеньку, як які стары дзядок, або як людзі ў пакоіку, гдзе ляжыць хворы. У параўнаваньні з Піцярскім трамваем Мінская конка лётае, як маланка. Народ ні вісіць ужо на ём такімі гірляндамі, як даўней; пападаюцца вагоны напалавіну пустыя. Німа мітынгаў на кожным рагу вуліцы, мітынгі забаронены і ў дадатак людзі страцілі ўжо ахвоту малоць языкамі і абмяркоўваць пасланьня «да народаў усяго сьвету.» Чуецца нейкая апатыя да палітычных пытаньняў: абрыдлі яны. За тое амаль на кожным рагу вуліцы стаяць бязногія і бязрукія калекі—ахвяры цяперашняе вайны—і просяць злітавацца над іх калецтвам, надарыць іх.

Падыходжу да ізвозчыка: «Сколькі на Знаменскую вуліцу?»—«Сем рублікаў, паночку!»—«Што ж так дорага? Яшчэ вясною я плаціў тры.»—«Ну штож, вясною за авёс мы плацілі 12р.—15р. пуд, а цяпер—30р., сена сеянае—20 р. пуд.» На такія аргумэнты што-небудзь адказаць цяжка. Бяру сваю валізку, саджуся і еду. Ізвозчык вядзе даляй сваю гутарку: «Калі я за дзень ні выежджу 40—50 рублёў, дык і займацца ізвозам німа сэнсу. І так ужо шмат народу кінуло гэты промысел. Даўней было 30—40 тысяч ізвозчыкаў, а цяпер ледзьве набярэцца якіх-небудзь 10 тысяч. А даляй—яшчэ менш будзе. І гэта, ні гледзячы на тое, што цяцер мы бяром разоў ў 10 больш, чым раней. Бярэш грошы шмат, а карысьці з іх німа. Беда на сьвеці, ды годзі»...

Выежджаем мы на Неўскі. Божа! Ціж гэта той самы Неўскі, што быў у марцы і апрылі? Народу так сама мала, як і на другіх вуліцах, шматпаверхныя каменіцы глядзяць неяк страшна на чалавека, як бытцам хочуць цябе зьесьці. Людзі, што пападаюцца на сустрэч, пазіраюць на цябе так, як бы ты забіў іх бацьку, альбо каго другога з іх блізкіх. Німа той прыветнасьці, што была ў першыя дні рэвалюцыі. Піцяр мае цяпер яшчэ больш злы выгляд, чым калі бы то ні было,—выгляд галоднага воўка...

Ізвозчык застанаўліваецца процію дому, гдзе кватэруе беларускі камітэт. Разлічываюся з ізвозчыкам, бяру валізку і падымаюся на пяты паверх. Адчыняю незамкнёныя дзьверы і заходжу ў кватэру камітэту. Заходжу ў адзін пакоік, другі, трэці... Вокны рашчынены, холадна, ў кутох валяецца сьмяцьцё. Вея ад усяго пусткаю... Аж негдзе ў другом канцы кватэры ляпнуў нехта дзьвярыма і зараз паказаўся адзін з маіх таварышаў, які цяпер жыве тут. Пытаюся ў яго, што гэта азначае і даведываюся, што цяпер тут заўсёды гэтак. Вясною [я сам памятаю] народ аж кіпэў тут. Што дня прыходзілі дзесяткі і нават соткі людзей, то папытацца аб чым-колечы, то пагаварыць аб Беларусі, то купіць кніжку або газэту, то даведацца, калі будзе мітынг і т. д. А цяпер—усіх як памялом вымяло. Раз у тыдзень, як праз абмылку, забрыдзе які-небудзь прапаршчык, альбо салдат. Рашчыніў я шафу ў «чытальні,»—апошнія №№ «Вольнае Беларусі» ляжаць цалкам нераспроданымі. Прайшоў я у залю: на лаўках ляжыць слой пылу; відаць, што на іх даўно ўжо ніхто ні садзіўся. Пакоік, гдзе была кнігарня і гдзе даўней прадаваліся беларускія кніжкі,—зачынены на замок. Пустка... пустка... Рэвалюцыя заставіла нашых беларусаў у Петраградзі трохі заварушыцца. Схлынулі першыя хвалі, і беларусы ізноў пачалі драмаць, нават ні прадраўшы яшчэ, як мае быць, сваіх вачэй. Ды і ўсё цяпер у Петраградзі неяк прыціхае, не адны толькі беларусы. Усюды раздор, развал, адцвітаньне ўслед за розквітам... Нейкі жаль і смутак агартаюць душу...

П. К.

ПА БЕЛАРУСІ.

Ніхват харчоў. Мінскі гарадзкі харчовы Камітэт выпусьціў абвестку, ў якой, зауважыўшы аб тых перашкодах якія спаткаў ён у справе харчаваньня гораду, паведамляе, што разам з выпускам новай сэрыі бонаў [харчовых квіткоў] будзе зменшана выдача хлеба с 3 фунтаў на 2 фунты у тыдзень. Хлеб будзе выпекацца з мешанае жытняй, пшоннай і кукурузнай мукі. Камітэт спадзяецца што ніхват хлеба удасца замяніць капустай і бульбай, якія набыты ім у гарадзкіх агародах.

Выбары у валастныя земствы. Выбары у валастныя земствы у Мінскай губэрні прайшлі ня добра, бо селяне, нізнаемыя з новымі законамі і тымі правамі, якія цяпер маюць, часта-густа валтузілі працу камісіяў аб выбарах. Выбары гласных у валасная земствы ад Жытковічскай, Ленінскай і Дзякавічскай валасьцяў Мазырскага павету скасованы. Шмат у якіх валасьцёх іншых паветаў выбары так сама зроблены нястасоўна да закону, або саўсім ня адбыліся. Выбары гласных у Мазырскае паветовае земства назначэны на 15 кастрычніка.

Выбары у Уст. Сойм. З 12-і паветаў Мінскай губ. толькі у 6-і нарыхтавалася раздзяленьне выбарных участкаў. Да Мінскага выбарнага вокругу далучэны нізанятые ворагам паветы Віленскай губ. 2-4 кастрычніка мелі быць апублікаванымі сьпіскі выбаршчыкаў, а 13 кастрычніка павінны падавацца кандыдатскія сьпіскі.

Коопэрацыя. Нідаўна у Мінску адбыўся зьезд упоўномачаных ад спажыткавых хаўрусаў Мінскай губ. На зьезді было каля 100 чалав. З падрахункаў відаць, што спажытковыя хаўрусы за 2 месяцы працы зрабілі вялікія абароты, пашырылі свае опэрацыі і прыдавалі новых членаў. Зьездам выбрана праўленьне звязку у ліку 9 чалав.

Гарадзкая Дума у Мінску маніцца выдаць адозву с парадай жыхаром Мінска на выпадак эвакуацыі ня пакідаць сваіх мейсц і ня аддаваць сябе на голад і холад бежэнскай долі.

Мінскі пав. 8/ix ў Мінскім павеці адбываліся выбары да валаснога земства. Усюды, або правя што ўсюды, былі выстаўлены аддзельныя польскія сьпіскі. А як у нас «паляк» і «пан» у разуменьні народу адно і тое, дык агітацыя за польскія сьпіскі уважалася селянамі агітацыяй за паноў, якія хочуць пазбавіць народ зямлі. Бачучы, што на чэлі польскіх сьпіскаў усюды стаяць паны і тыя ксяндзы, якія заўсягды за паноў цягнулі, селяне надта ворага спатыкалі агітацыю за польскія сьпіскі, тым боляй, што у іншых мяйсцох гэтая агітацыя вялася недаладна. Напрыклад, у некаторых мяйсцох ксяндзы ў касьцёлах заклікалі нашых селян-каталікоў падаваць галасы за польскі сьпісак. Апрача гэтага, прэдстаўнікі польскіх сьпіскаў, гдзе яны былі старшынамі, або членамі выбарных камісій, вялі агітацыю за свае сьпіскі пры самых урнах.

Дзеля ўсяго гэтага, выбары рэдка гдзе прайшлі гладка. У Самахвалавічах, Грычыне, Кацянах, прэдстаўнікаў польскага сьпіску, вёўшых агітацыю пры урнах, пабілі. У Беларучах выбарную камісію са старшынёю яе, панам Вульфэртам, арыштавалі і прывезьлі у Мінск. У м. Першаю так сама арыштавалі старшыню выбарнай камісіі кс. Врублеўскага і некольki другіх палякаў, якіх вінавацілі ў агітацыі пры урнах. Арыштованых пехатою даставілі у м. Валожын у штаб корпусу. У фальварку Стары-Ракаў быў арыштаваны гр. Друцка-Любэцкі з двума другімі і пешкі дастаўлены за 7 вёрст у м. Ракаў.

Г. Мінск. 3—4 па 11 верасьня ў Мінску адбыўся зьезд жыдоўскіх сіяністкіх партый.

в. Мачынаўшчына, Віленск. г. Вілейск. пав. Дачка гаспадыні, ў якой я апошнія часы стаяў на кватэры, ціхенька, каб ніхто з маіх таварышаў не пачуў, кажа мне ўчора: «Ведаеце, якую я вам навіну скажу: ксяндзы ўжо так сама, як і вы,—беларусы». Пытаюся, як гэта так? Яна адказвае: «Сёньня ў нашай парахвіі быў біскуп. Дзяўчаты хадзілі да касьцёлу і кажуць, што ксяндзы з яго благаславенства гаварылі да народу навукі «па просту», кажучы, што гэта мова «беларуская».

У вёсцы рады, што чулі сваю мову ў касьцёлі. Дай, Божа, здароўя біскупу Роопу: ён шмат робіць дзеля адраджэньня Беларусі.

Вішнеўскі.

г. Орша, Магіл. г. 10 верасьня адбыліся выбары да земства. Насяленьне надта мала цікавілася выбарамі. У выбарных бюро было правя што пуста. Усяго было падано 930 выбарных картак. Па сьпіску № 1 выбрано 2 чалавекі, Рыўкін і Зархін, па сьпіску № 2 (с.-р.)—Якімоўская; па сьпіску № 3 [беларускаму]—Калішэвіч; па сьпіску № 5 [п.-ц.]—Кантар; па сьпіску № 8 [с.-д.]—Майзель.

Сьпіскі №№ 4, 6, 7, і 9 не правялі ні воднага гласнага.

У забранай частцы Беларусі. Насяленьне ўсюды перапісано і немцы строга глядзяць за тым, каб селянін не астаўляў сабе харчоў больш пэўнай нормы. Перапісаны ня толькі людзі, але й жывела. Кожны, хто мае карову, павінен дастаўляць уласьцям па 1 ф. масла на тыдзень, хто мае куры, павінен дастаўляць кожны тыдзень па 1 яйцу ад курыцы. За масла плацяць па 1 марцы за фунт [у мірныя часы марка нямецкая лічылася за 46—50 к.; цяпер немцы лічаць яе за 70—80 к.], за мэтрычны цэнтнэр жыта плаціцца 14 марак, за картоплю—6 марак за такую самую меру.

Вялікія і даўней непралазныя Пінскія балоты цяпер абсушаны немцамі. Усюды пракопаны канавы, парobляны шашовыя дарогі, праведзяны тэлеграфныя лініі і пракладзены вузкакалейныя жалезныя дарогі. Гдзе грунт быў надта забалочаны і не паддаваўся абсушэньню, пракладзены грэблі.

Немцы высякаюць усюды лясы і адвозяць дрэво да Нямеччыны. Цяпер яны ўзяліся за эксплаатацыю Белавежскай пушчы.

ХРОНІКА.

Да Цэнт. Рады Беларускіх Арганізацый у Мінску.

Беларускі нацыянальны гурток вайсковых пры Упраўленьні Начальніка інжынероў №-скай арміі, у бяседах абсудзіўшы палажэньне бацькаўшчыны-Беларусі, прызнаў:

1) Цэлакупная Беларусь павінна мець сваё самаупраўленьне [аўтаномію] і уходзіць у Расійскую фэдэрацыйную дэмакратычную рэспубліку."

2) Вайна адрэзала каля чацьвертай часьці нашага краю [Гродзеншчыну, часьці Мінскай і Віленскай губ.] Трэба дабівацца усім арганізацыям народу, каб Беларусь не разрэзалася на дзьве часьці; на мірным кангрэсі народаў беларусы павінны дабівацца цэлакупнай Беларусі.

3) 600 вёрст фронту ужо 2 годы праходзе праз Беларусь шырокай паласой ад Дзьвінска да Пінска; увесь край служэ тылам арміі. Пад нашымі беднымі стрэхамі знаходзюць родную хату мільёны салдатаў з усіх канцоў Расіі. Ад такіх варункаў вымерлі тысячы нашых дзяцей, але гэта жалезны закон вайны. Гаспадарка і эканамічнае жыцьцё краю пры такой небывалай у гісторыі вайне, разбурэны да фундамэнту. Да гэтага яшчэ прыбавіць трэба агромнае зьніштажэньне глаўнага багацьця, каторым карміўся наш край,—лясоў; зьніштажэньне лясоў адавецца на Беларусі гібэльна іщчэ доўгія годы. Ні на адну обласьць Расіі не лягло столькі ценжараў.

У 1915 г. наш край пракарміў, падтрымаў мільёны нешчасных бежэнцаў, іх каней, іх скаціны; адступаючая армія, абозы пракармліваліся, пакуль не нарыхтавалася інтэнданство, ахвярамі вольнымі і нявольнымі нашае зямлі і сельскай гаспадаркі.

У ўсесьветным змаганьні народаў, калі рушацца троны і, праз акеан крыві і мукі, усходзе сонцэ вольнага, свабоднага жыцьця усіх нацый,—мы, беларусы, тым гордыя, што і мы улажылі у будову новага сьвету цяжкія ахвяры свайго народу, пралілі над руінамі нашага краю вялікія сьлёзы... Ахвяры дазваляюць нам прасіць, каб пасьля вайны усе нацыі памаглі нам нанава адбудаваць Беларусь,—гэтага вымагае ад нас страх упадку і выраджэньня Беларускага Народу.

4) Трэба памагчы нашым бежэнцам сесьці ізноў у родныя куты.

5] Глаўнаю мэтай мы ставім прасьвету Беларусі; на гэта павінны мы выдаваць найбольш грошы.

6) Усе беларусы павінны злучацца у гурткі, таварыства і зьвязывацца с Цэнтр. Радай Бел. Арганізацый; толькі арганізованы народ можэ мець сілу, каб палепшыць сваё духоўнае і матэрыяльнае жыцьцё.

7] Калі мы раз'едзімся па сваіх кутках, кожны з нас зробіць беларускі нацыянальны гурток для арганізованай і сьвядомай грамадзянскай працы у старай нашай бацькаўшчыне—Беларусі.

Нехай жыве вольная аўтаномная Беларусь!

Нехай жыве Расійская фэдэратыўная рэспубліка свабодных брацкіх народаў Расіі!

Старшыня: Цыбуля

Пісар: С. Адамчык.

Беларускія Курсы.

У хуткім часі у Мінску аткрываюцца курсы беларускае мовы, літэратуры, гісторыі і географіі Беларусі. Курсы будуць безплатныя. Запіс на курсы і спраўкі штодзенна ад 12—6 гадз. у дзень у памешканьні Цэнтральн. Рады Беларускіх Арганізацый (Захароўская, 18).

Аб пачатку лекцый будзе паведамлена асобна.

АПОШНІЯ НАВІНЫ.

Агульныя весткі.

Часовая Рада Расійскай рэспублікі.

Часовы Урад пастанавіў: стварыць тымчасова, да пачатку працы Устаноўчага Сойму Часовую Раду Расійскай рэспублікі; днём адчынення Рады назначыць 7-го кастрычніка 1917 г. Чыннасьць Рады канчаецца за тыдзянь перад пачаткам працы Устаноўчага Сойму. На утрыманне Рады празначано 475 тысяч руб. Усіх членаў Рады,—555 чалавек. Рада складаецца с прэдстаўнікоў

грамадзянскіх і палітычных арганізацый. Член Рады адтрымлівае 15 рб. пэнсіі на дзень і 10 рб. адначасне. Члены Рады адпаведаюць за сваю чыннасьць на пасядзэннях толькі перад самаю Радай і бяз дазволу Рады ня могуць быць пазбаўлены волі [арыштованы]. Рада павінна разглядаць праэкты законаў, якія Часовы Урад захоча выдаць, і мае сама апрацовываць праекты законаў, якія знайдзе патрэбнымі. Рада мае права рабіць запытанне Часоваму Ураду, датычныя яго чыннасьці. Усе пастановы Рады праз яе старшыню перадаюцца Часовамy Ураду.

Фінансы.

Выпуска паперовых грошай ужо ніякімі сіламі спыніць няможна. Проці выпуску 1916 г. у 1917 г. выпуск «бумажак» пабольшыўся гэтак:

	1916 г.	1917 г.
Март	179 міл. рб.	1,031 міл. рб.
Апрэль	135 „	476 „
Май	167 „	729 „
Іюнь	248 „	869 „
Іюль	248 „	1,070 „
Август	246 „	1,273 „

Якія прычыны пабольшваньня выпуску паперовых грошай? 1] вайна з яе вялізорнымі стратамі і выстрэльваньнем грошай у паветра, з гадаваньнем вялікае лічбы людзей у тылі да дзела і бяз дзела; паніжэньне скутачнасьці працы і павелічэньне цэн на крам, 2] павелічэньне аплаты рабочым аж да 500%; што тым часам ні пабольшыла прыбыткаў гэтых рабочых, бо «кругавая парука» росту цэн адбілася на усіх кутках дзяржаўнага рынку; 3] ні сыскваюцца падаткі; 4] пазычкі ні маюць успеху; 5] дзяржаўныя манаполіі і мыта ні далі амаль што нічога.

Рэзалюцыя таварыства рэдактароў.

На агульных сходах усерасійскага т-ва рэдактараў штодзенных газэт аднастайне ухвалена рэзалюцыя, якая кажа, што воля прэсы, якая ёсьць здабыткам рэвалюцыі, апынулася у небяспечнасьці. Прэсу уціскаюць розныя арганізацыі, рады і камітэты. Есьць ужо выдання з напісам: «дозволено революціонной цензурою.» Выносяцца пастановы пра забароны прадаваць і пашыраць асобныя выдання. Зачыняюць газэты за шкадлівы уплыў і напрамак. Рэквізуюць друкарні. Рэзалюцыя заклікае пратэставаць проці гвалту над дарагім прынцыпам волі друку.

Адозва да дэмакратыі усяго сьвету.

Прэзідіум дэмакратычнай парады апрацаваў адозву да дэмакратыі усяго сьвету гэтакага зьместу:

«Расійская рэвалюцыя, якая выклікала радасьць у ваўсіх кругах дэмакратычнага сьвету калі скінула іга царскае, напружае усе сілы, намагаючыся закласьці асновы рэспубліканскай дэмакратыі і сацыяльнай справедлівасьці.

Расія немачна, галадае ад дарагоўлі і ніхвату тавараў. Яна напружае усе сілы, каб працярабіць сьцежку да свабоды ад нападу варажага войска і контр-рэвалюцыі. Паўгода таму назад, расійская дэмакратыя зьвярнулася да народу з заклікам наблізіць мамэнт агульнага міру і закласьці яго на грунці дэмакратычнага праваўсьведамленьня».

Даляй у адозві гаворыцца пра тое, што Расія дакладае усіх сіл, каб абараніцца як ад немцаў, так і ад контр-рэвалюцыянэраў, і канчаецца адозва гэтак:

«Таварышы і грамадзяне! Рада работніцкіх, салдацкіх і селянскіх дэпутатаў, земскія, гарадзкія, каапэратыўныя, профэсіанальныя і нацыанальныя арганізацыі Расіі заклікаюць вас-дапамагці ідэі міжнародных сацыалістычных партый— замірэньню дэмакратыі усяго сьвету! Усе на дапамогу рэвалюцыйнай Расіі, усе за агульны мір! Ніхай голасна па усіх краёх пранясецца голас ядынай міравой дэмакратыі проці далейшага працягу вайны. Ніхай голасна скрозь пойдзе яхаю вымога спыніць братабойную вайну!»

Фінляндзія і Расія.

С выпадку апублікаваньня фінляндзкай рэспублікі, паведамляюць, што фінскае грамадзянства трымаецца таго пагляду:—Расія апанована анархіяй, народ разбэсьціўся. Расія ідзе да самазьнішчэньня. Мы мусімо пры такіх умовах іці да вылучэньня ад гэтага хаосу, каб самым ні згінуць.

З Украіны.

Ад Генэральнага Сэкрэтарыяту Украіны.

[Офіцыяльно].

Народзе Украіны!

Волей і словам рэвалюцыйнага Парляманту тваёго, Украінская Цэнтральная Рада ў цеснай згодзе з Урадам рэвалюцыйнай ўсерасійскага народу, тым выбраў і паставіў нас, Генэральны Сэкрэтарыят, на перадзе ўлады, загадаўшы нам тварыць новае і вольнае жыцьцё у нашым краю.

У страшны і цяжкі час узлажыў ты на нас гэту задачу. Вайна—гэта важная і крывавая спадчына цара Мікалая Другога, да нічэнту выцадзіла сілы і ў нешчасьце кінула багатыя пладовітыя краё, Дзяржаўная гаспадарка расхісталася, занепала. З поўначы вялікай Расійскай Рэспублікі насуваецца голад. На заходзе чацьверты год ніўгасаючы палае агонь вайны, і пагасіць яго ня ўздужае многанакутны народ.

Вялікі пераварот, зроблены народамі Расіі, раскідаў высокія чорныя муры царскай няволі. Увесь стары і монархічны лад скасованы. У агню, і чадзе ў напружаных борках з запепадам і голадам рэвалюцыйная дэмакратыя зьмушана тварыць новы лад дзяржаўнага і грамадзянскага жыцьця.

Вясёлы і багаты край, нашу ціхую Украіну, так сама зруйнавалі, агалацілі, і ты, народзе ціхай Украіны так сама стаў да стварэньня свайго жыцьця і нас паклікаў да гэтай ганаровай вялікай працы.

Мы-ж тваё волі слухаючы без сумненьня і вагаючы сталі там, куды нам прызначыў ты і як найвышэйшы орган ўлады Украіны, у сьвядомасьці вялікіх заданняў азнаёмуя усіх грамадзян:

Найпершаю задачаю мы ставім сабе умацаваньне новага рэспублікансказа ладу на Украіні, Старому царскому ладу ня павінна быць і ня будзя павароту.

Сотні гадоў народ Украінскі марнеў у нацыянальным бязпраўі, у цісках і паняверцы. Цяперака адроджаны, аднаўлёны, гэнападам уваходзіць ён у родны край да вольнага жыцьця. Але сталецьця гэтай пакуты, дзяржаўная мудрасьць і супольны інтарэс ёсьць зарукай у тым, што ні адна нацыя, якая жыве на Украінскай зямлі ні ўбачыць гвалту ў сваіх нацыянальных правах. І мы, Сэкрэтарыят Украіны, кіруючыся гэтым няпісаным законам дэмакратыі усяе нашае зямлі, гатуючы свой край да аўтаномнага жыцьця у вялікай фэдэрацыі Рэспубліканскай Расіі абвяшчаем, што нідапусьцім жадных уціскаў, жадная паняверкі над чыімі небудзь нацыянальным правамі. Бо толькі згода нацыяў і братэрскае супольнае жыцьцё дадуць Украіні тоё бажаны новы лад.

Працоўныя масы работніцтва, селянства і тыя з іх, якія апранулі ў салдацкія шынэлі, зрабілі канец старым палітычным парадкам. Гэтак сама павінен быць канец і таму парадку, калі эканамічна дужыя станы панавалі над станамі працоўнікоў. Генэральны Сэкрэтарыят Украіны ніухільна стане на варце праў працоўнага люду. Але апрача ўсесьветнага нішчасьця, апроч вайны, безладзе у гаспадарцы і іншые цёмные і злочынныя сілы пхнуць нас у багну. Сьвядомыя і ісьвядомыя ворагі народу, вольнасьці і рэвалюцыі учыняць над тубыльцамі безчынства рабункі, насільства.

Мы станоўча уперажаем усіх безчынцікаў і ворагаў рэвалюцыі ў ладай рэвалюцыйнага народу Украіны мы ніухільна і нівагаючы будзем змагацца з імі і караць кожны учынак, які ўросіць безладзе і калатніну у край.

У час ліхалецьця і нядолі Украіна устала дзеля будаваньня новых формаў свайго жыцьця і тым дужэйшаю і мацнейшай павінна быць ўлада, якой даручэна весьці гэту працу.

Для таго да усей дэмакратыі зьвертаем нашы словы:

Народзе Украіны, ў тваіх руках парадок, лад і уся будучая доля нашай зямлі. Бяз згоды, бяз супрацаніцтва, бяз дружнаго ахвочаго падтрыманьня табою выбранай ўлады ня можа ўсьці утварэньне вольнага ладу. Бо толькі дружным усілкам, бо толькі з'еднанымі, напружэньням адной волі усіх, мы утрымаем наш край на берагу багны і можа адвядом, і вывядзем моцным, здаровым, не зруйнаваным на шлях вялікай будучыны.

Генэральны Сэкрэтарыят Украіны.
Кіеў 27 верэсьня 1917 году.

ВАЙНА.

На Пауночным, Заходнім, Паудзенна-Заходнім і Румынскім фронтах стрэляніна і выведы.

На Чорным моры нашымі ваеннымі пароплавамі у раёні Босфор-Сіноп затоплены 12 парусных непрыяцельскіх шкун з грузам.

На Балційскім моры. Непрыяцелем саусім занята выспа Эзель на якой нашым войскам зніштожаны усе будынкі маючыя ваеннае значэньне. Карыстаючы з удачы праціўнік устроміуся у Рыжскую затоку і напружэнымі атакамі сваіх марскіх сілаў вымусіў наш флот 6 кастрычніка адступіць з палудневага Моозунда і ачысьціць пры вельмі цяжкіх умовах выспу Моон. Нашымі мінаносцамі пры уходзе у Фінскую затоку атрыты падводныя лодкі непрыяцеля, а нашы міналовы атрылі мінные загароды, пастауленыя з непрыяцельскіх падводных лодак, што сьведчыць аб жаданьню непрыяцеля зачыніць нашаму флоту выхад з Моозунда у Фінскую затоку. Ачышчэньне намі выспы Моон і адступленьне з полудневага Моону пагоршыла стан другіх нашых выспоу на Балційскім моры.

Аб згодзе.

Ангельскія газэты аднаголасна хвалюць дэкларацыю Ллойд-Джорджа, у якой гаворыцца, што без звароту Германіяй Эльзас-Лотарынгіі французам, ня можа быць моцнаю міру і што Англія гатова атдаць наухвалу міжнародовай конфэрэнцыі усе, што яна узяла за час вайны.

Абмылкі у друку.

У № 22 «Вольн. Беларусі» трэці пункт артыкулу пра казацтва («Зьезд Народаў») трэба чытаць гэтак: «вітаць прылучэньне вольнага казацтва да вольных народаў Расійскай рэспублікі, як поўнапраўнага члена, нараўне прыстаўшага да змагання за фэдэратыўнае адбудаванне дзяржавы Расійскай».

У артыкулі «Мая прапаганда ідэі» на стр. 3, стоўбік 4, радок 5, напісана так:—«то і на яго вачах застрэліць», а трэба чытаць так: «то купляе яго за вялікія грошы і на яго вачах застрэліць».

Там жа сама, радок 17-ты замест слова «моторы» трэба чытаць «лектары».

Рэдактар Я. Лёсік.

Выдавец «Т-ва Беларускай Культуры.» Друкарня Н. М. Нахумова (старшага).